

Окремі проблеми дотримання прав дитини

Старший викладач
кафедри цивільного права та процесу
Одеського державного університету
внутрішніх справ
Середницька І.А.

Права дитини є категорією прав людини, втім діти потребують особливого захисту з боку держави, що передбачено міжнародними документами та національним законодавством України. Хоча, українське законодавство має скоріше декларативний характер. Спостерігається відсутність системного підходу до створення дієвих процедур захисту прав дитини.

На таку проблему звертає увагу й Комітет ООН з прав дитини у своїх рекомендаціях щодо другої періодичної доповіді України, де наголошується про занепокоєння тим, що державна молодіжна політика нашої країни, яка охоплює соціальну допомогу, охорону здоров'я та захист дитини, не базується на правах дитини та не охоплює всіх прав, що містить Конвенція [6]. Не є виключенням у цьому сенсі й виконання Указу Президента України «Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей» від 11 липня 2005 р. № 1086/2005 [4]. Слід лише відзначити ратифікацію в 2006 р. низки міжнародних договорів, що спрямовані на захист прав дитини [8, с.35]. Деякі із них були підписані ще в 2002 – 2003 рр. і чекали ратифікації 3-4 роки.

Така ситуація має місце поряд з тим, що у сучасному міжнародному праві загальне визнання дістало положення про те, що дитина внаслідок її фізичної і розумової незрілості потребує спеціальної охорони та піклування, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження. Саме про визнання цього положення свідчить і той факт, що на 1 травня 1996 р. 187 держав ратифікували Конвенцію про права дитини [6] чи приєдналися до неї. Це положення визнано і в доктрині міжнародного права.

Ст. 3 ч. I, ч. III Конвенції про права дитини [6] зазначає, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Держави-сторони зобов'язуються забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права і обов'язки батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом і з цією метою вживають усіх відповідних законодавчих і адміністративних заходів. Так, Всесвітня декларація, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 30 вересня 1990 р., закінчується словами: «Не може бути більш шляхетного завдання, ніж забезпечення кращого майбутнього для кожної дитини» [5].

Узгодженість цього вектору в українському законодавстві підтверджується ст. 9 Конституції України [1], де визнаються чинні міжнародні договори та підтверджується згода на їхнє обов'язкове виконання. Таким чином, укладені і належним чином ратифіковані міжнародні договори України становлять невід'ємну частину національного законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для його норм [3].

Як вже зазначалося, Україна як незалежна держава спрямована на побудову демократичного суспільства, у 1991 р. належним чином ратифікувала «Конвенцію про права дитини». Але реальне здійснення міжнародно-правових норм про захист прав дітей в нашій країні й досі виконується незадовільно, особливо у тій частині, що стосується найбільш незахищеної категорії дітей, із соціально неспроможних сімей [7, с.48].

Так, декларуючи соціальні гарантії дітям, держава на сьогодні далеко не завжди забезпечує виконання елементарних завдань щодо дотримання мінімальних стандартів стосовно прав дитини. Наприклад, широко відомими є випадки порушення процесуальних норм (а головне – недосконалість цих норм) допиту неповнолітніх правоохоронними органами [8, с.95] випадки насильства і

жорстокого поводження з дітьми в закладах освіти [9, с.37-39], незаконне залучення дітей до участі в мітингах і демонстраціях і т.п.

Тобто, незважаючи на всі задекларовані права, на сьогодні не існує жодного, скільки-небудь серйозного державного звіту або іншого документу стосовно дотримання прав дитини, спираючись на положення якого можна було би давати позитивну громадську оцінку дієвості правозахисних організацій в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України, прийнята на 5 сесії Верховної Ради від 28 червня 1996 (зі змінами, внесеними Законом України від 08.12.2004) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст.141; Відомості Верховної Ради України. - 2005. - N 2. - Ст.44.
2. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III (зі змінами та доповненнями, внесеними Законами України від 11.01.2005 № 2304-IV та від 03.02.2005 № 2414-IV) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - N 30. - Ст.142; Відомості Верховної Ради України. - 2005. - N 11. - Ст.202; Відомості Верховної Ради України. - 2005. - N 17, N 18-19. - Ст.267.
3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - N 50. - Ст.540
4. Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей: Указ Президента України від 11.07.2005 № 1086/2005. // Юридична Україна. – 2005. - №8. – С.102-103.
5. Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту та розвитку дітей: Міжнародний документ від 30.09.1990 // опубліковано в кн. «Права ребенка: Основные международные документы». - М.: Дом, 1992. – 325 с.
6. Конвенція про права дитини: Міжнародний документ від 20.11.1989, ратифікована Постановою Верховної Ради України N 789-XII від 27.02.91 //Відомості Верховної Ради України. – 1991. - N 13. - Ст.145.
7. Дитяча бездоглядність та бродяжництво: причини, наслідки та шляхи

запобігання: Матеріали наук.-практ. конф., вересень 2005 року / Одеська обласна держ. адміністрація. Служба у справах неповнолітніх — О.: ОРІДУ НАДУ, 2005. — 168с.

8. Діти вулиці: хто вони і як їм допомогти: Навч. посіб. / О. Главник (упоряд.), Н. Комарова (упоряд.). — К.: Главник, 2006. — 112 с.
9. Соціально-правові основи діяльності психологічної служби в системі освіти: Навчально-методичний посібник. / І.В. Козубовська, В.В. Сагарда, О.В. Дорогіна та ін./ За ред. І.В. Козубовської, В.В. Сагарди. — Ужгород, 2000. — 300 с.